

Nr 20.

Av herrar **Almer** och **Forsman**, om anslag till driftkostnader vid tuberkulossjukvårdsanstalter.

Med anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 42 i 6:te huvudtiteln äskade anslag av 650,000 kronor till driftkostnader för tuberkulossjukvårdsanstalter för år 1918 anföres följande:

Den s. k. tuberkuloskommittén, som avgav sitt betänkande år 1907, hade beräknat driftkostnaderna för tuberkulossjukstugor till kronor 1: 60 och för tuberkulossjukhus till kronor 1: 75, allt per dag och patient, samt föreslagit statens driftkostnadsbidrag till 50 öre. Flertalet av de i anledning av kommitténs förslag hörda lokala myndigheterna hade ansett sistnämnda belopp vara för lågt och föreslagit kronor 0: 75, 1: — ända upp till $\frac{2}{3}$ av driftkostnaden. Medicinalstyrelsen, som 1908 avgav sitt yttrande över tuberkuloskommitténs förslag, ansåg, att driftkostnaden för de olika slagen av tuberkulossjukvårdsanstalter borde i genomsnitt beräknas till kronor 2: 25 och att statens bidrag till samma kostnad borde sättas till $\frac{1}{3}$ eller 75 öre.

I Kungl. Maj:ts proposition till 1909 års riksdag angående statsbidrag till driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter beräknades driftkostnaden till kronor 2: — och departementschefen ansåg sannolikt, att man i så fall befann sig på den säkra sidan.

I skrivelse till Kungl. Maj:t i anledning av 1908 års riksdags beslut om bidrag till uppförande av tuberkulossjukvårdsanstalter uttalade riksdagen jämväl, att 50 öre per dag och patient såsom statens bidrag till driftkostnaderna vore det lägsta belopp man härvid hade att tänka på. I ovannämnda kungl. proposition till 1909 års riksdag hade statens driftkostnadsbidrag emellertid föreslagits till endast 50 öre, och detta blev riksdagens beslut.

Riksdagsbeslutet om bidrag till uppförande av tuberkulossjukvårdsanstalter ävensom detta sistnämnda beslut verkade i hög grad stimule-

rande på landstingens och kommunernas intresse för tuberkulosfrågan, och över hela landet sattes i gång utredningar om uppförande av lung-
sotssanatorier. Emellertid visade det sig ganska snart, att såväl bygg-
nads- som driftkostnad blev betydligt större än som beräknats såväl
av tuberkuloskommittén som i den kungl. propositionen. Beträffande
driftkostnaden, som i sistnämnda kungl. proposition beräknats till 50 öre
per dag och patient för landstingens och kommunernas vidkommande,
ha dessa senares utgifter för densamma stigit med varje år och är nu uppe
i det 3 à 4 dubbla av den beräknade kostnaden (se tab. litt. D och E).
Att så kunnat ske är endels beroende på att såväl patientavgifterna,
vilka fastställts av riksdag till maximalt 1 kr. per dag och patient, som
statsbidraget äro till sina belopp fixerade, under det att landstingen och
kommunerna, som ha ansvaret för driften, fått taga alla konsekvenserna
av både felkalkyler och det fallande penningvärdet. Man kan ju här
invända, att detta sakförhållande, hur anmärkningsvärt det än må vara
från landstingens och kommunernas del, ej bör föranleda någon åtgärd
från statens sida, då de förra åtagit sig att ansvara för driften och ha
möjlighet att genom beskattning uttaga tillräckligt stora belopp att
fylla luckorna med.

Resonemanget vore måhända riktigt, om behovet av vårdplatser
för ifrågavarande sjukdom vore i det närmaste fyllt. Genom studiet av
vidfogade sammanställning (litt. A) kan man bilda sig en ungefärlig
föreställning om huru många vårdplatser som äro behövlige utöver de
redan befintliga. Stockholms stad, som har 73 vårdplatser på 100 döds-
fall i tuberkulos, har procentuellt i förhållande till folkmängden det
största antalet vårdplatser. Väntetiden är här kort. Vissa tider ingen.
Det är uppenbart, att behovet av vårdplatser ej kan sägas vara fyllt,
förrän ett dylikt tillstånd inträder över hela landet. Men hur ställer sig
väntetiden vid andra sanatorier? En sammanställning av väntetiderna
vid övriga sanatorier, utförd i kungl. pensionsstyrelsen, har följande
utseende (Bil. B). Denna tablå visar tydligt nog, att ännu är ej allt
välbeställt. Den talar i stället kraftigt för att ej underlåta något som
är ägnat att föra tuberkulosarbetet framåt, så att dessa väntande skaror
försvinna. De lungsiktigas antal blev av 1905 års tuberkuloskommitté
beräknat till 3 gånger dödssiffran i tuberkulos. Samtliga dessa behöva
naturligtvis inte anstaltsvård, men tager man förhållandena i Stockholm
som måttstock, d. v. s. att, när väntetiden försvinner, först då är be-
hovet av vårdplatser fyllt, så skulle enligt tab. litt. A de behövlige
vårdplatsernas antal utöver de redan befintliga uppgå till 3,793 eller
om man, såsom man bör, tar hänsyn till att *all* tuberkulos infattas i

dödsfallstalen för 1912 till 3,333. Denna senare siffra bör ytterligare reduceras med antalet vårdplatser å folksanatorierna och sanatoriet Solbacken samt dem som tillkommit efter den 1 november 1916 jämte dem, som man nu är i färd med att inrätta. Sammanlagda antalet av dessa här nämnda kategorier utgör 1,153. Sedan dessa frånräknats, blir slutsumman 2,180. Denna siffra betecknar det antal vårdplatser, som under den närmaste tiden skulle behöva nyinrättas. Det synes därför vara av synnerlig vikt för tuberkulossjukvårdens fortsatta utveckling i någorlunda samma tempo som hittills, att ej driftkostnadernas storlek avkyler den beredvillighet, som tidigare visat sig hos landsting och kommuner, då det gällt att åtaga sig bördor för inrättande och drivande av lungstotssanatorier. Detta onus framträder i så mycket skarpare dager, som samtidigt med den stadiga stegringen av utgifterna för driften statens bidrag och patientavgifterna stanna vid fixa belopp, som åtminstone vad de förra beträffar, såsom tidigare visats, blivit enligt mångas mening bestämda alltför lågt redan från början. Då de samhällslager, som mest rekrytera de allmänna sanatorierna, redan av nu gällande avgifter äro tillräckligt tyngda, torde det ej vara lämpligt att här föreslå en höjning av patientavgifterna. Återstår då endast, att statsbidraget till driftkostnaden höjes.

Då riksdagen 1909 beslutade i frågan, voro landstingens och kommunernas utgifter för driften, såsom tidigare framhållits, beräknade till 50 öre per dag och patient. Tab. litt. C visar den alltjämt fortgående stegringen av driftkostnaderna vid jubileumsfondens sanatorier under en längre följd av år. Några fullt användbara tal från landstingen och kommunernas sanatorier stå ej till buds längre tillbaka än till 1910, första året då statens driftkostnadsbidrag togs i anspråk. Såsom framgår av tab. litt. D äro dessa siffror medeltalet för sanatorier av både större och mindre typ. En annan tabell, litt. E, visar hur driftkostnaden ställer sig för de olika sanatorierna under ett visst år — 1915. Dessa siffror visa tydligt nog, hur olika fördelningen av den ekonomiska tungan för tuberkulovården ställde sig vid 1915 års slut jämförd med vad som tänktes och troddes vid den tidpunkt, då statsbidraget till driftkostnaden bestämdes. I närvarande stund har helt visst vägen sjunkit ytterligare och detta i betydande grad till nackdel för landsting och kommuner. Det synes därför som om dessa kunde ha fullgoda skäl att kräva, att statens driftkostnadsbidrag för tuberkulovården höjdes och sattes åtminstone till 1 kr. per dag och patient. Landstingens och kommunernas bidrag till driften av tuberkulossjukhusen komme härigenom ingalunda att understiga statens, utan i flertalet fall överstiga detta.

På grund av vad sålunda anförts och i anledning av Kungl. Maj:ts
äskande under punkt 42 i 6:te huvudtiteln hemställas till riksdagen

dels att — — — — —
ett ordinarie förslagsanslag å 1,300,000 kronor till
bidrag för driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårds-
anstalter;

dels ock att — — — — —

a) att — — — — —

b) att statsbidraget må bestämmas till högst 1
krona för dag och patient — — — — —

(i fortsättningen lika med Kungl. Maj:ts förslag).

Stockholm den 24 januari 1917.

J. S. Almer.

P. A. Forssman.

Tab. Litt. A.

Antalet platser, som landsting och kommuner förfoga över å vårdanstalter för lungsjuktiga, jämfört med folkmängden och årliga tuberkulosdödligheten inom respektive områden.

Ställningen den 1 november 1916.

	Sjukplatser.	Folkmängd ¹⁾	Dödsfall i tuberkulos ²⁾	Dödsfall i tuberkulos på 1,000 av medelfolkmängd ³⁾	Sjukplatser i förhållande till folkmängd ¹⁾ i tuberkulos ²⁾ ‰	Antal sjukplatser på 100 dödsfall i tuberkulos ²⁾
Stockholms stad	730	398,639	1,000	2,87	1,83	73,00
" län	70	222,018	466	1,95	0,32	15,02
Uppsala "	67	132,400	220	1,69	0,51	30,45
Södermanlands län	131	183,839	333	1,85	0,71	39,84
Norrköpings stad	50	55,107	106	2,27	0,91	47,17
Östergötlands län (i övrigt)	60	245,058	357	1,43	0,24	16,81
Jönköpings "	113	219,895	304	1,41	0,51	37,17
Kronobergs "	92	156,596	237	1,50	0,59	38,82
Kalmar "	102	227,622	342	1,50	0,45	29,82
Gottlands "	25	55,451	76	1,37	0,45	32,89
Blekinge "	47	150,055	270	1,80	0,31	17,41
Kristianstads "	102	234,994	344	1,49	0,43	29,65
Malmö stad	156	109,571	218	2,39	1,42	71,56
Malmöhus län (i övrigt)	257	366,322	617	1,66	0,70	41,65
Hallands "	96	147,296	256	1,74	0,65	37,50
Göteborgs stad	302	186,365	500	2,90	1,62	60,40
Göteborgs och Bohus län (i övrigt)	82	219,747	494	2,29	0,37	16,60
Älvsborgs län	293	293,577	524	1,81	1,00	55,92
Skaraborgs län	—	241,026	348	1,44	—	—
Värmlands "	134	260,447	534	2,05	0,51	25,09
Örebro "	184	212,113	302	1,44	0,87	60,93
Västmanlands "	76	162,774	321	2,03	0,47	23,68
Kopparbergs "	96	242,349	513	2,17	0,40	18,71
Gävleborgs "	154	260,586	537	2,10	0,59	28,68
Västernorrlands län	120	259,826	514	2,02	0,46	23,35
Jämtlands "	40	124,541	301	2,54	0,32	13,16
Västerbottens "	103	170,299	361	2,21	0,60	28,53
Norrbottens "	98	174,227	501	3,04	0,56	19,56
Hela riket Summa	3,780	5,712,740	10,899	1,95	0,66	34,68

¹⁾ Enligt Statistiska Centralbyråns uppgifter om folkmängden (den kyrkoskrivna) den 1 jan. 1916.

²⁾ Avser all tuberkulos år 1912.

³⁾ År 1912.

Tab. litt. B.

Sanatorier.	Väntetid.
Alefors sanatorium, Alingsås	Ingen.
Blommenhofs tuberkulossjukhus, Nyköping	1 mån.
Broby sanatorium, Broby	m. 2 v. k. 4—6 v. längre fram på vintern.
Dalobergens sanatorium, Vänersborg	högst 1 mån.
Fagereds sanatorium, Lia	1—1½ mån.
Garphytte sanatorium, Latorps Bruk	4—6 v.
Gottlands läns tuberkulossjukhus, Visby.....	3 mån.
Hamra sanatorium, Tumba	2—6 v.
Hålahults sanatorium, Hålahult	m. 10—12 mån. k. 1 år.
Anstalten Hälsan, Antnäs	14 dag.—1 mån.
Hässleby sanatorium, Hässleby	12 mån.
Högbo tuberkulossjukhus, Falun	m. 8 mån. k. 11—12 mån.
Kalmar läns tuberkulossjukhus, Målilla	4 mån.
Kopparbergs tuberkulossjukhus, Kopparberg	2 ”
Kronobergs läns tuberkulossjukhus, Lugnet, Växjö	föret intagna 4—5, 1 a gn. int. 2 mån.
Kroppefjälls sanatorium, Dals-Rostock.....	Ingen.
Lindesbergs tuberkulossjukhus, Lindesberg.....	Ingen.
Länssanatoriet, Sundsvall	1 ½—3 mån.
” , Svenshögen	m. 5 mån. k. 6—7 mån.
Löwenströmska lasarettets tuberkulosavdelning, Väsby	2—2 ½ mån.
Moheds sanatorium, Bergvik	5—6 mån.
Norrbottens läns tuberkulossjukhus, Sandträsk	3 mån.
Oruppsanatoriet, Hör	m. 2 mån. k. 2—3 mån.
Sjukhemmet för tuberkelsjuka i Utanede, Edsele	ca 1 mån.
Sjö-Gunnarsbo, Åsunden	m. 1—2 v. k. 2—3 mån.
Skogsfjällets sanatorium, Västerås	3—4 mån.
Stratonts sanatorium, Linghem	2—4 mån.
Södermanlands läns tuberkulossjukhus vid Löt, Malmby.....	ca 19 dag.
Tuberkulosavdelningen vid länslasarettet, Skellefteå	m. 2 mån. k. 1—2 v.

Sanatorier.	Väntetid.
Tuberkulosavdelningen vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund, Lund	3—6 mån.
Tuberkulospaviljongen vid Umeå lasarett, Umeå	2—3 mån.
Tuberkulospaviljongen vid Linköpings lasarett, Linköping	2—3 mån.
Tuberkulosjukhuset Solliden, Östersund	högst 1 mån.
Vattholma sanatorium, Vattholma	1—2 mån.
Värmlands läns tuberkulosjukhus, Arvika	m. 3—4 mån. k. 2—3 mån.
Österåsens sanatorium, Österås	m. 12—15 mån. k. 10—11 mån.

Tab. litt. C.

Driftkostnaderna per dag och patient vid jubileumsfondens sanatorier under åren 1904—1915.

	Hålahult.	Österåsen.	Hässleby.	Spenshult.
	Öre.	Öre.	Öre.	Öre.
År 1904	276.51	331.49	235.93	—
» 1905	237.82	307.37	230.35	—
» 1906	259.00	312.97	234.77	—
» 1907	266.3	295.92	238.31	—
» 1908	269.31	328.76	251.31	—
» 1909	275.00	350.21	260.31	—
» 1910	263.98	305.74	284.65	—
» 1911	263.69	328.18	274.16	—
» 1912	316.55	365.34	257.57	—
» 1913	325.72	347.33	299.00	414.48
» 1914	284.15	345.05	295.05	351.45
» 1915	300.65	403.12	344.27	385.6

Tab. litt. D.

**Driftkostnader per dag och patient vid landstingens, kommuners
och menigheters sanatorier (medeltal).**

	Öre.
År 1910.....	233
» 1911.....	261
» 1912.....	263
» 1913.....	292
» 1914.....	297
» 1915.....	303,30

Tab. Litt. E.

**Underhållsdagar, drift- och utspisningskostnader vid statsunderstödda tuber-
kulossjukvårdsanstalter under år 1915.**

	Antal under- hållsdagar.	Hela drift- kostnaden pr dag och patient.	Utspisning
I. Tuberkulossjukhus och sjukstugor.			
Söderby	155,215	325,4	145,29
Väsby	25,225	283,29	130,82
Vattholma	7,978	208,89	105,67
Löt	34,679	291,10	127,0
Blommenhov.....	8,487	290,0	125,0
Stratomta	10,480	285,54	155,95
Lugnet	26,401	303,0	127,52
Målilla	27,556	398,9	152,6
Gottlands	7,934	289,0	123,5
Broby	—	315,25	138,24
Orup	30,494	389,97	179,45
Malmö stads tbc. vårdanstalt	8,962	316,4	147,20
Hälsingborg	14,196	262,2	128,2
Blinkarp	10,611	320,76	139,88

	Antal under- hållsdagar.	Hela drift- kostnaden pr dag och patient.	Utspisning
Fagered	34,463	324,0	145,0
Kålltorp	63,805	284,231	134,788
Hemmet för lungotssjuka, Göteborg	17,463	254,76	103,41
Kroppefjäll	28,624	310,59	125,42
Dalbobergen	5,447	324,0	132,0
Västeråsen	17,660	320,0	123,8
Arvika	41,157	325,0	138,4
Garphyttan	31,117	355,2	168,0
Adolfsberg	12,891	277,5	114,4
Lindesberg	7,726	250,0	106,0
Kopparberg	8,848	263,0	106,0
Västerås	24,761	326,66	135,92
Folkarbo	10,330	239,45	95,55
Bergebo	8,752	238,4	102,0
Högbo	24,068	346,237	146,314
Grängesberg	4,641	336,0	179,0
Ludvika	3,591	311,9	126,4
Mohed	38,307	352,18	136,22
Jonas Selggren	15,823	305,47	146,86
Sandviken	7,297	258,0	109,3
Sundsvall	33,062	314,0	154,0
Solliden	14,434	250,9	131,0
Sandträsk	29,513	316,41	144,77
Hälsan	4,823	372,7	154,0
Kaptensgården	9,032	292,04	98,83